

Un nou estatus del català en la Unió Europea?

Maria CUCURULL i CANYELLES

Sabeu què és el meu important en el nostre dia a dia? La llengua. –Ens explicava apassionadament en Francesc Bernat Baltrons, professor de Filologia Catalana de la UB.– La llengua és el més important perquè cada dia, des que ens llevem fins que anem a dormir, la utilitzem. La llengua ens fa humans, ens permet raonar i enraonar.

Em va convèncer... Vaig creure acèrrimament que era la llengua l'únic que movia el món fins que cursant un postgrau de llengua i dret, un professor va deixar a l'aire la mateixa pregunta però amb diferent resposta. Aquest cop la clau era el dret. I és que des que ens aixequem fins que anem a dormir ens servim de les lleis. Si podem encendre el llum de la tauleta de nit és perquè tenim un contracte amb FEDA, si podem utilitzar el Bus Exprés és perquè comprem un bitllet i si tenim una llengua oficial és perquè ho preveu la Constitució Andorrana.

Jo no vaig voler importunar el professor, però m'hauria agradat dir-li que sense la llengua no es pot redactar cap contracte ni podem escriure cap legislació. Temps després, en una altra ocasió, vaig assistir en una conferència sobre història i el ponent va demanar a l'audiència "què és el més important en el nostre dia a dia?". La resposta aquí fou, òbviament, la història, perquè cada dia escrivim una nova pàgina de la història. Però hi insisteixo... com contariem les històries o com escriuriem les gestes sense la llengua?

Cada llengua és una manera d'entendre el món i forma part de la nostra idiosincràsia. La llengua vertebrava una societat, però és veritat que cal una legislació que la protegeixi i és necessari recordar d'on venim i cap a on anem. És per això que a partir d'una anècdota personal he decidit dividir la meva exposició en tres blocs: llengua, dret i història.

Llengua

Si haguéssim de definir què és la llengua catalana, la majoria respondria que és un mitjà de comunicació, un vehicle d'expressió, el codi amb què transmetem una informació. Totes les respostes són bones i incertades; ara bé, jo definiria així el que és per mi l'anglès, el francès

o l'espanyol, però no el català. La nostra primera llengua és més que això, perquè no només la usem per comunicar-nos, sinó que també ens permet pensar, imaginar i sentir. Un mínim domini de qualsevol llengua forana ens permet enraonar, però només amb la pròpia podem raonar.

D'altra banda, també és important remarcar *què no és* la llengua catalana. I malgrat que sempre ens hagin inculcat el contrari, el català no és ni una llengua minoritària ni tampoc regional. És cert que la UE entén per minoritàries i regionals totes les llengües autòctones que es parlen en els països membres però que no són llengües oficials d'aquests estats. Ara mateix, la UE comptabilitza 36 llengües *minoritàries i regionals* parlades per 20 milions de persones. Però tenint en compte que el català supera els 10 milions, podríem dir que més de la meitat dels parlants de les llengües etiquetades com a *minoritàries* són catalanoparlants. A escala europea, tenint segons el nombre de parlants, el català ocuparia la 9a posició amb una xifra força més elevada que llengües com el danès, l'eslovac, el finès i el lituà, entre d'altres, que sí que són oficials a la UE.

Deia Jesús Tusón que no hi ha llengües més importants o més prestigioses. Tampoc n'hi ha de més acadèmiques ni de més simples. Tot plegat són prejudicis lingüístics. Però tots aquests prejudicis moltes vegades han deixat una forta empremta i han aconseguit fins i tot introduir l'autoodi en la pròpia societat. És a dir, el menysteniment de la cultura i la llengua cap a un mateix. És per això que en el cas del català val la pena recordar que malgrat els embats que ha sofert, avui té presència en l'àmbit universitari (més de 150 universitats arreu del món comparteixen classes de català) i també en el tecnològic. A més, també és una llengua de cultura i de coneixement.

Per tot això, doncs, constatem que la nostra no és minoritària. A més, una llengua que es parla en quatre estats (Andorra, Espanya, França i Itàlia) tampoc no es pot titllar de regional.

Taula 3. El català i les llengües oficials de la UE

LLENGUA	TOTAL POBLACIÓ	LLENGUA	TOTAL POBLACIÓ	LLENGUA	TOTAL POBLACIÓ
Alemany	91.163.420	Català	13.529.127	Danès	5.427.459
Francès	67.778.671	Grec	11.891.619	Eslovac	5.389.180
Anglès	64.602.119	Portuguès	10.569.592	Finès	5.255.580
Itàlia	58.751.711	Txec	10.251.079	Lituà	3.403.284
Espanyol	43.758.250	Hongarès	10.076.581	Letó	2.294.590
Polonès	38.157.055	Suec	9.338.523	Eslovè	2.003.358
Neerlandès	23.431.210	Búlgar	7.718.750	Estonià	1.344.684
Romanès	21.565.199	Gaèlic irlandès	5.933.419	Maltès	404.346

FONTS: Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.eu.int/>) (2006), Statistics Belgium (<http://www.statbel.fgov.be/>) i Swedish in Finland

Dret

La diversitat lingüística d'Europa sempre ha estat considerada com un patrimoni que s'ha de preservar i promoure. Per tant, la Unió Europea té una política clara de multilingüisme. D'una

banda, vetlla per protegir la rica diversitat lingüística d'Europa; de l'altra, fomenta l'aprenentatge de llengües.

Avui en dia hi ha 24 llengües oficials a la UE: alemany, búlgar, txec, croata, danès, eslovac, eslovè, espanyol, estonià, finès, francès, grec, hongarès, anglès, irlandès, italià, letó, lituà, maltès, neerlandès, polonès, portuguès, romanès i suec.

La Carta de drets fonamentals de la Unió Europea, que fou proclamada l'any 2000 a Niça per tots els caps d'estat i de govern de la UE, explica en l'article 22 que la Unió "respecta la diversitat cultural, religiosa i lingüística". A més, en l'article 21 es prohibeix tota discriminació que s'exerceixi en raó de tot un seguit de motius entre els quals figura la llengua. Aquest principi no només s'aplica a les 24 llengües oficials sinó també a la resta de llengües que es parlen als territoris de la Unió. El respecte a les llengües és, per tant, un dels pilars de la UE. En podem citar un exemple que va tenir lloc el juny passat, quan el ple del Parlament Europeu va sentir per primera vegada intervencions en català per reivindicar que es permeti l'ús de llengües no oficials a l'Eurocambra. El vicepresident del Parlament, Pavel Telicka, que presidia la cambra en aquell moment, en sentir les intervencions dels eurodiputats Terricabras, Tremosa i Gambús, va alertar-los del fet que no usaven una llengua oficial però és important destacar que no va impedir que ho fessin. El reglament diu que, en cas que un eurodiputat parli una llengua no oficial, se li permetrà seguir, però sense traducció. És per tant, rellevant destacar que lluny queda la paraula *prohibició* del reglament europeu.

Quins són els drets dels ciutadans de la UE? I per tant, quina fita vol assolir el català?

- Els ciutadans de la UE tenen el dret d'utilitzar qualsevol llengua oficial en la seva correspondència amb les institucions de la UE, que han de respondre en aquesta mateixa llengua.
- Tots els reglaments i la resta de textos legislatius de la UE es publiquen en totes les llengües oficials excepte en irlandès (llengua a la qual només es tradueixen els reglaments conjuntament adoptats pel Consell de la UE i el Parlament Europeu).
- En el Parlament Europeu, els representants escollits democràticament també tenen dret d'intervenir en qualsevol llengua oficial de la UE.
- Les persones que viuen a la UE poden accedir a la legislació i els principals documents polítics de la UE en la llengua oficial del seu país.
- També tenen dret d'escriure a la Comissió en la seva llengua i que se'ls respongui també en la seva llengua. Les reunions del Consell Europeu i del Consell de la UE s'interpreten en totes les llengües oficials. Els diputats al Parlament Europeu tenen dret d'utilitzar qualsevol de les llengües oficials de la UE quan es dirigeixen al Parlament.

Situació del català

Tot i que el català no tingui l'oficialitat, a dia d'avui ja ha assolit el rang de llengua cooficial a la UE. El seu ús oficial es pot autoritzar en virtut d'un acord administratiu entre el Consell i l'estat membre que ho sol·licita.

La resolució Reding

L'11 de desembre de 1990, el Parlament Europeu va aprovar la resolució sobre les llengües de la Comunitat i la situació específica de la llengua catalana. El text es coneix amb el nom de *resolució Reding* per la tasca de l'eurodiputada Viviane Reding. En aquesta resolució s'aposta per reforçar la comunicació en català de les institucions europees cap als ciutadans.

Les principals institucions i organismes de la UE reconeixen el català com una llengua de comunicació amb els ciutadans. És per això que malgrat que el català no sigui oficial, és una llengua de la comunicació de la UE. Qualsevol ciutadà es pot dirigir a la Comissió Europea, al Parlament Europeu, al Consell, al Defensor del Poble Europeu i al Comitè de les Regions en català per escrit i té el dret de rebre una resposta en la seva llengua.

Així mateix, es tradueixen al català algunes publicacions i certs documents oficials de la UE.

El reconeixement del català com una llengua de comunicació és degut a una sèrie d'acords bilaterals que les diferents institucions han firmat amb l'estat espanyol i que preveuen que el català i el basc puguin ser usats en les comunicacions amb els ciutadans. També és el cas del gaèlic.

- Els acords bilaterals entre les institucions europees i l'estat espanyol:

- Comissió Europea
- Consell de la UE
- Defensor del Poble Europeu
- Comitè de les Regions
- Comitè Econòmic Social Europeu (CESE)
- Tribunal de Justícia

Tots aquests acords es basen en una conclusió del Consell del 13 de juny de 2005 sobre l'ús d'altres llengües oficials per part de les institucions i organismes de la UE.

A més, la Comissió Europea utilitza el català com a llengua habitual de comunicació amb els ciutadans a través de la representació a Barcelona. S'usa en les campanyes d'informació, en l'edició de materials i publicacions, en la difusió de notes de premsa i en la seva pàgina web. Tot i així, el català no ha assolit l'estatus de llengua oficial. Perquè una llengua sigui declarada oficial per la UE cal que el govern d'un estat membre ho sol·liciti de manera explícita i que aquesta sol·licitud sigui aprovada pel Consell de la UE per unanimitat.

Història

No hi ha cap altre organisme internacional que hagi adoptat la política d'utilitzar sistemàticament totes les llengües de tots els països membres. Per exemple, l'ONU, amb 190 països membres, té únicament cinc llengües oficials: anglès, francès, espanyol, rus i àrab.

A més, cal tenir en compte que el multilingüisme de la UE en la seva activitat quotidiana no sempre inclou les 24 llengües oficials. Quan els diputats del Parlament Europeu es reuneixen informalment per discutir una qüestió o fins i tot quan es reuneixen informalment diputats de diferents nacionalitats, troben llengües comunes per comunicar-se entre ells. Tots els funcionaris dominen una segona llengua, a més de la del seu país d'origen i en molts casos, dues. Les llengües més conegudes generalment són l'alemany, l'anglès i el francès.

L'alemany té força pes perquè és la llengua materna del 18% de la població de la UE, amb 90

24 LLENGÜES OFICIALS			
1958 1 primeres llengües oficials	1981 GRÈCIA GREC	2004 ESLOVÀQUIA ESLOVÈNIA	
ALEMANYA FRANÇA BÈLGICA ITALIA LUXEMBURG PAÏSOS BÀSCOS	1986 ESPAÑA PORTUGAL	1986 ESPANYOL PORTUGUÈS	
1973 DINAMARCA IRLANDA REGNE UNIT	1995 FINLÀNDIA SUECIA ÀUSTRIA	1995 FINÈS SUEC	
ANGLÈS DANÈS	2007 L'irlandès esdevé oficial	2007 BULGÀRIA ROMANIA	
		2007 BÚLGAR ROMANÈS	
		2013 CROÀCIA CROAT	

milions de parlants. D'altra banda, el pes del francès és degut al fet que pràcticament tots els organismes comunitaris se situen en ciutats francòfones: Brussel·les, Estrasburg, Luxemburg... I finalment la situació més complexa ara mateix és per a l'anglès.

Després del Brexit s'han sentit veus que demanen que s'arraconi l'anglès de la UE, atès que fou el Regne Unit qui en va demanar l'oficialitat. Ara bé, tenint en compte que el 90% de la població irlandesa utilitza quotidianament l'anglès, és probable que Irlanda s'afanyi a demanar-ne l'oficialitat si s'arriba en aquest punt. A més, tots sabem que té un pes molt important en la UE a dia d'avui. És la llengua oficial del Banc Central Europeu i és també una de les llengües principals de la Comissió Europea, del Consell d'Europa i del Parlament Europeu.

D'altra banda, hi ha qui pensa que també podria ser útil mantenir l'anglès com a llengua neutra. És a dir, deslligada de connotacions culturals i polítiques; en definitiva, el que havia de ser l'esperanto i no ha sigut.

Ara per ara, sabem que la llengua amb què el Govern d'Andorra duu a terme les negociacions és el francès. Però l'acord d'associació encara té molts serrells pendents. Sabem que la UE no només accepta el multilingüisme, sinó que també el propicia. Ara mateix el català ja ha assolit l'estatus de llengua cooficial i per tant, pot ser prou rellevant un acord amb un país tercer perquè el català esdevingui oficial i, per tant, en part tot dependrà de la voluntat i de les negociacions del Govern d'Andorra per assolir aquesta fita.

Acabem tornant a l'inici, perquè per respondre si és possible un nou estatus del català en la UE ens cal una legislació clara i contundent que inclogui l'oficialitat de la nostra llengua. La història ens demostra que la UE és favorable al multilingüisme, per tant, cal aprofitar l'avinentsa per assolir una nova fita, si el 1993 vam portar el català a l'ONU, ara el conveni que ha de signar Andorra com a país tercer hauria de ser ambiciós i apostar per la llengua del país.

Per tot això, m'agradaria cloure recordant les paraules de Joan Fuster:
"Pensem i sentim en la mesura que ens ho permet la nostra llengua".

Maria Cucurull i Canyelles,
lingüista i professora de català